

İRAN'IN BABÜLMENDEP STRATEJİSİ VE HUSİ SALDIRILARI

DR. İSMAİL SARI

Uzman ORSAM

“

İran'ın deniz filosu 2009'dan bu yana "nakliye yollarını güvence altına almak, korsanları püskürtmek ve diğer amaçlar doğrultusunda" bölgede faaliyet göstermektedir.

”

A den Körfezi ve Umman Denizi'ni Kızıldeniz ve Süveyş Kanalı üzerinden Akdeniz'e bağlayan ve "Gözyaşı Kapısı" olarak adlandırılan Babülmendep Boğazı'nda deniz güvenliği

7 Ekim İsrail-Hamas savaşının ardından başlayan Husi saldırılarıyla endişe kaynağı olmaya devam etmektedir. Öncelikle küresel ticaretin yaklaşık %12'sinin ve dünya konteyner trafiğinin %30'unun Kızıldeniz ve Babülmendep Boğazı'ndan geçtiğini belirtmek gerekir. Söz konusu bölgelerin stratejik önemi ortadadır. Babülmendep Boğazı'ndan serbest ticaret akışının sürdürülmesi küresel ekonomi ve dolayısıyla Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ekonomisi için hayati önem taşımaktadır. Mevcut koşullar altında Maersk, Hapag Lloyd ve MSC gibi önde gelen denizcilik şirketleri Kızıldeniz'deki faaliyetlerini askıya aldıklarını açıklamışlardır. Küresel deniz ticaretinin kesintiye uğraması söz konusu ol-

masa da gemiler alternatif rotalara yöneldikçe ve sigorta maliyetleri yükseldikçe taşıma süreleri uzayacak ve maliyetler artacaktır. Örneğin; BP, Husi saldırıları riski nedeniyle Süveyş Kanalı üzerinden ham petrol ve petrol tankerleri göndermeme kararı aldığını ilan etmiştir. Süveyş Kanalı rotası, Avrupa ülkelerinin Rus petrolü alımını durdurmasından bu yana daha da önemli hâle gelmiştir.

Husiler, İran'la yakın ilişkileri ve ABD, İsrail ve Suudi Arabistan'a karşı tutumlarıyla Babülmendep Boğazı üzerinden deniz trafiğini tehdit etme konusunda uzun bir tarihsel geçmişe sahiptir. Riyad'ı 2018 yılında tanker tra-

fiğini durdurmaya zorlamaktan başlayarak, geçtiğimiz haftalarda İsrail bağlantılı gemilere saldırmaya kadar Husiler Kızıldeniz'in güvenliği üzerinde orantısız bir baskı oluşturmayı başarmıştır. Bu nedenle ABD Savunma Bakanı Lloyd J. Austin 18 Aralık'ta Yemen'deki İran destekli Husiler'in ticari gemilere ve diğer hedeflere yönelik saldırılarını önlemek üzere çok uluslu bir deniz görev gücü (Operation Prosperity Guardian) kurulduğunu duyurdu. Pentagon yaptığı açıklamada Husiler'in 100'den fazla insansız hava aracı ve balistik füze saldırısı düzenlediğini ve 10 farklı ülkeden 35 ticari gemiyi hedef aldığını belirtti.

En kritik olay 31 Aralık Pazar günü yaşandı. Pentagon, ticari bir yük gemisine saldıran Husi savaşçılarıyla geminin imdat

çağrısına yanıt veren ABD donanması helikopterleri arasındaki çatışmanın üç Husi teknesindeki tüm mürettebatın (10 kişi) öldürülmesiyle sona erdiğini açıkladı. Böylece ekim ayında gemilere yönelik saldırılarının başlamasından bu yana ABD güçleri Husilerle ilk kez doğrudan bir çatışmaya girmiş oldu. Bu olayın ardından ABD güçleriyle Husiler arasında gerilim artarken İran'ın "Elburz" adlı savaş gemisinin Babülmendep Boğazı'ndan geçerek Kızıldeniz'e girdiği bildirildi. İran'ın deniz filosu 2009'dan bu yana "nakliye yollarını güvence altına almak, korsanları püskürtmek ve diğer amaçlar doğrultusunda" bölgede faaliyet göstermektedir.

“

İran Deniz Kuvvetleri ve Devrim Muhafızları Ordusu Deniz Kuvvetleri, Umman Körfezi'nde "kaçakçılığı önlemek" ve Aden Körfezi'nde ve Yemen yakınlarında "Somalili korsanlarla başa çıkmak" için artan bir varlık oluşturmuştur. Bu bağlamda İran'ın asimetrik deniz savaş yetenekleri, ülkenin güvenlik stratejisinde önemli bir rol oynamaktadır.

”

BABÜLMENDEP: İRAN'IN İKİNCİ HÜRMEZ BOĞAZI

İran'la İsrail arasındaki "gölge savaşında", çoğunlukla Hürmez Boğazı ve Babülmendep Boğazı'nda veya yakınlarında ticari gemilere karşı çok sayıda saldırı gerçekleştirilmiştir. Bu saldırılar işlek bir su yolunda uluslararası seyrüseferi engellemelerinin mümkün olduğunu göstermektedir. İsrail'in 2019'dan bu yana Kızıldeniz'de ve Arap Yarımadası çevresindeki diğer deniz alanlarında Suriye'ye giden İran bandıralı petrol tankerlerine karşı bir düzine gizli saldırı gerçekleştirdiği bilinmektedir. İsrail'in İran bandıralı tankerlere yönelik ilk saldırısı Ekim 2019'da Sabiti tankerinin Kızıldeniz'de Suudi Arabistan anakara kıyısı yakınlarında füze veya limpet mayını saldırısına maruz kalmasıyla gerçekleşmiştir. Benzer şekilde 2019 yazında Hürmez Boğazı'nda ve yakınlarında, ticari gemilere yönelik bir dizi saldırı ve izinsiz giriş gerçekleşmiş; bu saldırılardan yaygın olarak İran sorumlu tutulmuştur.

İran'ın Arap Yarımadası çevresindeki sulara İsrail ticari gemilerine yönelik saldırılar düzenlediği de iddia edilmektedir. Örneğin, Şubat 2021'in sonlarında, İsrail kargo gemisi Helios Ray, Umman Körfezi'nde meydana gelen patlamalar sonucu her iki taraftan da etkilenerek hasar görmüştür. İsrail Başbakanı, bu saldırıyı İran'a atfetmiştir. Bir ay sonrasında ise İran'a ait bir füzenin Umman Denizi'nde İsrail bandıralı bir konteyner gemisine isabet ettiği kaydedilmiştir. Nisan 2021, İsrail ve İran arasındaki hibrid deniz savaşının tırmanışa geçtiği ve İsrail'in ilk kez bir İran askerî gemisini hedef aldığı iddia edilen gizli bir operasyona sahne olmuştur. İran'la İsrail arasındaki saldırı örneklerini çoğalt-

mak mümkündür. Bu "hibrit" saldırı yöntemleri, İran açısından silahlı kuvvetlerinin bir parçası olmayan, İran bayrağı taşımayan ya da İran yönetiminin eylemleriyle doğrudan ilişkilendirilemeyen münferit gemiler ve tekneler tarafından gerçekleştirilmektedir. Bu gemiler Husiler gibi vekiller ya da bu durum için uydurulmuş "sahte bayrak" grupları tarafından işletilebilir. İran Deniz Kuvvetleri ve Devrim Muhafızları Ordusu Deniz Kuvvetleri, Umman Körfezi'nde "kaçakçılığı önlemek" ve Aden Körfezi'nde ve Yemen yakınlarında "Somalili korsanlarla başa çıkmak" için artan bir varlık oluşturmuştur. Bu bağlamda İran'ın asimetrik deniz savaş yetenekleri, ülkenin güvenlik stra-

tejisinde önemli bir rol oynamaktadır. Bu yetenekler, geleneksel donanma güçleri yerine modern ve esnek taktiklerle düşmanlarına karşı etkili saldırı ve caydırıcılık sağlamaktadır. Husiler'in Kızıl Deniz'deki saldırılarıyla da İran, denizde asimetrik stratejiler kullanarak bölgede etkisini artırmaktadır. Füze ve İHA saldırıları, gizli operasyonlar gibi yöntemlerle İran, deniz trafiğini sınırlamayla İsrail ve ABD gibi düşmanlarını baskılamak ve zor durumda bırakmayı başarmaktadır. Ayrıca İran'ın Babülmendep Boğazı'na ilişkin stratejisi daha geniş jeopolitik hedefleri, bölgesel dinamikler ve ulusal güvenlik kaygıları tarafından şekillendirilmektedir. İran, Babülmendep Boğazı'nı doğrudan kont-

rol etmese de bölgedeki stratejik çıkarları, bu kilit deniz geçit noktasındaki ve çevresindeki gelişmelere yaklaşımını etkilemektedir.

“

Husiler'in Kızıldeniz ve Babülmendep bölgesindeki gemilere yönelik saldırılarına, ABD'nin yanı sıra bölgedeki diğer aktörler de tepki göstermekte ve çeşitli stratejiler üzerinde düşünülmektedir. Bu gelişmelerin uzun vadeli etkileri bölgedeki güvenlik ve jeopolitik dengeyi önemli ölçüde etkileyecektir.

”

Dolayısıyla artan saldırılar nedeniyle ABD'nin sadece Husiler'e karşı değil, aynı zamanda İran'a karşı daha geniş bir strateji izleme potansiyeli bulunmaktadır. Oluşturulan özel deniz kuvveti, ABD'nin bölgedeki müttefikleriyle güvenlik iş birliğini güçlendirebilir ve ABD'nin bölgedeki etkisini artırabilir. Bu durum, özellikle ABD'nin İsrail, Birleşik Arap Emirlikleri ve Bahreyn gibi müttefikleriyle güvenlik iş birliğini güçlendirmeye yönelik bir adım olarak değerlendirilebilir. Husiler'in Kızıldeniz ve Babülmendep bölgesindeki gemilere yönelik saldırılarına, ABD'nin yanı sıra bölgedeki diğer aktörler de tepki göstermekte ve çeşitli stratejiler üzerinde düşünülmektedir. Bu gelişmelerin uzun vadeli etkileri bölgedeki güvenlik ve jeopolitik dengeyi önemli ölçüde etkileyecektir. ABD açısından Kızıldeniz ve Babülmendep sadece İran'la mücadele açısından değil Çin'le artan rekabet noktasında da önem

arz etmektedir. ABD, Çin ve Rusya'nın Kızıldeniz'deki varlığı, yoğunlaşan büyük güç siyasetinin değişen dinamiklerine işaret etmektedir. Daha geniş bir bağlamda Afrika Boynuzu, ABD-Çin stratejik rekabetinin yoğunlaştığı, Ortadoğu devletlerinin ticari ve jeopolitik çıkarlarını ilerletmek için birbirleriyle yarıştığı bir arena hâline gelmiştir. 2017 yılında Cibuti'de Çin Halk Kurtuluş Ordusu (PLA) Destek Üssü'nün kurulması Washington'da alarm zillerinin çalmasına neden olmuştur. Bazı uzmanların yazdığı gibi bu üs, Çin'in yeni deniz doktrininin "uzak denizleri koruma" yönünü yansıtmaktadır. Bu nedenle üssün kurulması, Çin'in artan askerî gücü ve genişleyen küresel duruşuyla ilgili endişeleri körüklemiş ve Pentagon'u bunları ele almak için bir strateji geliştirmeye teşvik etmiştir. ABD Dışişleri Bakanlığı, Washington'ın Husi saldırılarını önlemek için, "Pekin tarafından oynanacak yapıcı bir rolü memnuniyetle karşılayacağını" söyleyerek Çin'i Kızıldeniz'in korunmasına katılmaya davet etmiştir. Ancak bazı Çinli analistlere göre saldırılar, Çin'in tedarik zincirleri üzerinde olumsuz etkiler yaratmasına rağmen, Pekin yönetimi İsrail-Gazze çatışmasındaki pozisyonunu riske atabileceği gerekçeyle bu davete olumlu yaklaşmamıştır. Oysaki gerçekte Kızıldeniz'de ticari gemilere saldırmaya devam eden Husi militanları Amerikan üstünlüğüne meydan okuyarak Çin'e "büyük bir iyilik" yapmaktadır. Ayrıca Husiler'in İsrail'e yönelik ablukaları Batı'ya karşı bir ablukaya dönüşmüş görünmektedir. Bu bağlamda Çin ve İran ortak bir çıkarı paylaşmaktadır. ■